

435

Gelepçekte sarmayım
Yar elinde sırmayım
Yar elime geçerse
Öpeyim ısırmayım

436

Gün düştü tepelere
Kulakta küpelere
Bu canım kurban olsun
Gerdandan öpenlere

437

Gedikten aşan gelin
Al yeşil kuşan gelin
Kocan çirkin sen güzel
Cahd ette boşan gelin

438

Gül olur gül olur
Gonca açar gül olur
Aşkı sevda çekenin
Halı pek müşkül olur

439

Gecemide gecemide
Gamsız geçir gecemide
Befelek çokmu gördün
Aldın eğlencemide

440

Harmana kuyu kazdım
Yar okudu ben yazdım
Ak göbeğin üstünden
Düştümde öle yazdım

441

Harman yeri yaş yeri
Âdilem yavaş yürü
Koynundaki memeyi
Bana verde boş yürü

442

Harar üstünde harar
Oturmuş zülfün darar
Bir elim ak göbekte
Bir elim neler arar

443

Harman yeri otludur
Ergen koyunu tatlıdır
Dul gişi ile yatan
Sabahacak dertlidir

444

Haccil harem sahibi
Gel hey kerem sahibi
Ben sana yar olalı
Oldum verem sahibi

445

Havuzum dört köşeli
İç mermer döşeli
Eridim helâk oldum
Ben bu aşka düşeli

446

İç efendim aşk olsun
Oturduğun köşk olsun
Çekilecek dert değil
Çekenlere aşk olsun

MESUL MÜDÜR : Eczacı Bedri Bilginer.

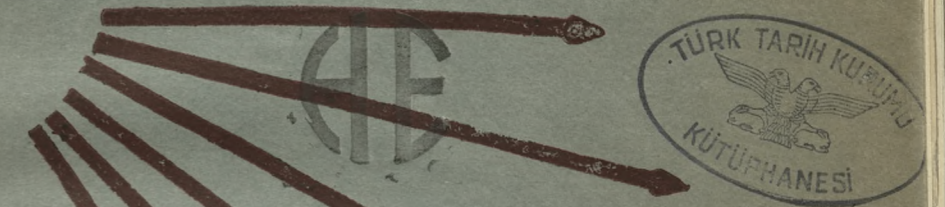
ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil, Tarih ve
Edebiyat komitesi çıkarır

Yıl: 1

15 ŞUBAT 1939

Sayı: 11

İÇİNDEKİLER

	Sahife
1 — Onuncu asırda Çorum	H. T. Dağlıoğlu 320
2 — Yeni bulunan gümüş paralar	Neşet Köseoğlu 324
3 — Evliya Çelebiye göre Çorum	Neşet Köseoğlu 326
4 — Halk türküsü derlemeleri	Sadi Leblebici 333
5 — Çorum Manileri	Eşref Ertekin 338
6 — Atatürk köşesi	Çorumlu Âşık Halil 341
7 — Âşık Haydar köşesi	* * 342
8 — Cönklerden derlemeler	* * 343
9 — Hesap veriyoruz	İhsan Sabuncuoğlu 347
10 — Halkevinin bir aylık çalışması	Ferdane Bozdoğan 350
11 — Vesikalar, Fotoğraflar	* * 350

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil, Tarih ve
Edebiyat komitesi çıkarır

Yıl : 1

15 ŞUBAT 939

Sayı : 11

ONUNCU ASIRDA ÇORUM

Hikmet Turhan Dağlıoğlu

Bu makalemizle İran muharebelerine aid üç vesika ile Serdar ve Veziri azam Özdemir oğlu Osman paşanın ordu ile Kastamonudan Amasyaya kadar olan yolculuğuna aid bir konak cedveli neşrediyoruz.

Vesikalardan biri Çorum beyi Behram beye yazılan bir hükümdür ki (N. 99) 992 (1584) tarihlidir. Ve vezir Osman paşaya para hazırlanmasına dairdir.

İkinci vesika ise (N. 100) ordu ile gelen kırk katar deveye arpa ve saman tedarikine dairdir. Ve 992 (1584) tarihlidir.

Üçüncü vesika ise veziri azamla gelecek askerın et ihtiyacı için koyun hazırlanmasına dairdir. Ve 993 (1585) tarihlidir.

Bu üç vesika da (N. 101) birer harp ve menzil vesikası hükümdedir. Onaltıncı asırda İranla yaptığımız muharebeler Anadolunun harap olmasına ve devlet bünyesinin sarsılmasına sebep olmuştur.

Bu vesikalar bize İran muharebelerinin ne şartlar ve fedakârlıklarla yapıldığını göstermeğe hizmet edecektir.

İran muharebeleri ile veziri azam Osman paşanın şahsiyeti hak-

kında biraz malumat vermek faydalı olacaktır.

1555 senesinde akdedilmiş olan Amasya muahedelerinden beri İran hükümetile sulh devam etmekte idi. 1576 senesinde 54 sene saltanattan sonra zevcesi tarafından zehirlenerek vefat eden şah Tahmasseb'in oğulları ile kızı Perican arasında çıkan siyasî mücadeleler İranı alt üst etmişti. Erzurum valisinin gönderdiği bir çok teşviknameler vezirlerden bazılarını bu fırsattan istifade arzusuna düşürdü. Fakat Sokullu aradaki dağların fütuhâtı güçleştireceğini ileri sürerek bu harbe taraftar olmadı. Fakat Üçüncü Murad üzerindeki nüfuzunu kaybetmişti. Harbe aleyhdar oluşu belkide aksi tesir yaptı. Ve muharebeye karar verildi 1577. Bu harp on iki seneden ziyade sürmüştür.

Değişen seraskerler arasında Kıbrıs Fatihi Lala Mustafa paşanın İran seraskeri Tokmak Hanı (ki evvelce sefir olarak İstanbul'da gelmiştir) hezimete uğratarak yaptığı fütuhât ile Özdemir oğlu Osman paşanın cesur İran şehzadesi Hamzayı ve İran ordusunu birçok muharebelerde mağlub ederek elde ettiği Dağıstan havalisindeki

muvaffakiyetler zikre şayandır. Özdemir oğlu verilen emir ezerine oradan Kafkasyayı aşarak Kırıma gelmiştir. [1]

Kırım'da, Osman paşa itaatsizlikte bulunmuş olan Mehmed Girayı tedip ve onu Alp Giray vasıtasıyla öldürttü. Ve yerine kardeşi İslâm Girayı han nasbetti. Osman paşa bundan sonra İstanbul'a geldi ve Üçüncü Murad tarafından son derece iltifata mazhar oldu ve pek az bir zaman sonra veziri âzam oldu. 20 Recep 992 - 28 Temmuz 1584. Ve İran seferinin seraskerliği unvanı da sadrazamlığa ilâveten kendisine verildi. (2)

Osman paşa Kastamonu'da kışladı ve sonra Erzurum'a doğru yoluna devam etti ve vesikada gösterdiğimiz veçhile Kastamonu'dan Amasyaya kadar on dört günde geldi. İran taraflarında İran şehzadesi Hamza ile korkunç muharebelere girişti. Osman paşa hasta olduğundan ayakta güç durabiliyordu. 29 Teşrinevel 1585. [3].

[1] Türkiye tarihi Hamid ve Muhsin S. 160 - 161.

[2] Hamisi olan Lala Mustafa paşanın vefatından beri hizmetsiz kalan müverrih Âli Osman paşa tarafından Erzurum defterdarlığına tayin olmuştur.

Hammer tarihi cilt 7. S. 147.

[3] Osman paşa Yemen ve Habes fa-

Bu cenk sonunda teslimiruh eyledi.

Osman paşanın vefatı üzerine mühür sadaret doksan yaşında bulunan bunamış Mesih paşaya verildi.

İranlılarla kâh galibane ve kâh mağlubane devam eden bu muharebe 1590 tarihine kadar devam etti. Nihayet şah büyük Abbas Osmanlılarla sulha razı oldu. Ve İstanbul'da bir barış andlaşması yapıldı. Tebriz havalisile, kısmen Azarbaycan Sirvanı Loristan ve Gürcüstanın Osmanlılarda kalması

tihî çerkes Özdemir paşanın oğludur. 993 - 1525 tarihinde dünyaya gelen Osman paşa yirmi yaşına varmadan Mısır'da hayli mühim memuriyetlerde bulunmuş ve sonra İstanbul'a gelerek Lala Mustafa paşanın delâletile bir çok valiliklerde bulunmuştur. 986 tarihinde vezir olmuş ve İran muharebelerinde bir çok yararlıklarda bulunmuştur. 60 yaşında olduğu halde Tibrizde vefat etmiştir. Öldüğü zaman validesite bir kerimesinden başka varisi kalmamıştı.

Kendisi şarap içmeğe pek düşkündü. Delikanlılarla ve hanendelerle muhat olarak her gece dokuz on kadeh şarap içerdi. Mest olunca bir yastık isteyerek başını koyub iki saat kadar uyurdu. Sonra uyanır abdest alır ve göz yaş dökerek dua ederdi. Üçüncü Murad kendisine çok iltifat etmiş ve dört saat huzurunda alıkoyarak gazalarını hikâyeye ettirmiştir.

ve Hulefayı Raşidin ile Hazreti Ayşe hakkında tahkir kelimeleri kullanılmaması sulh şartları cümlesindendi. Bu muahedeyi akde muahedeyi akde muvaffak olan Ferhad paşa bir İran şehzadesini rehine ve teminat olarak İstanbul'a getirmişti. Mamafih bundan sonra yine İranla muharebe eksik olmadı. Çünkü Ferhad paşa andlaşması ile hududlar genişlemiş ve tabii hudud aşılmıştı.

Netice itibarile 1639'da akdedilen Kasrı Sirin muahedesiyle İranla olan bütün ihtilâflı meseleler hal edilmişti. Şu halde İran harplerinin en mühim neticesi Osmanlı imparatorluğu ile İran arasında bir nevi müvazene teessüs etmiş oldu. Bundan sonra İranla aramızda çıkan muharebelerde hududlarda kat'î bir değişiklik olmamıştır. İran muharebeleri memleketin bir çok servet kaynaklarını tüketmiş ve bilhassa Anadoluyü hayli perişan bir hale sokmuştur.

Yeni Bulunan Gümüş Paralar

Neşet Köseoğlu

Çorumun Düğenci bölgesinde Değirmendere köyünde Bayramın oğlu Musa yaylada koyun otlatırken 20 adet gümüş sikké bularak Halkevi müzesine getirmiştir.

Bu paraların ekserisinin bir arada bulunduğu yapılan soruşturmalarından anlaşıldı.

Bu paraların 16 sı gümüş akçadır. Onu ikinci Bayazid, 6 sı Birinci yani Yavuz Sultan Selime aittir. Hicrî dokuzuncu asrın sonlarında ve onuncu asrın da başlarına tesadüf eden bu paraların bir arada bulunması bu devirde Çorum bölgesindeki alevî hareketiyle ilgili görülmektedir. Bu bölgede bir çok tarihî eserlerin mevcudiyetinden bahsediliyor. Şimdiye kadar tedkike imkân bulamadık. İlk fırsatta bunu yapacağımızı ümit etmekteyiz.

1 — Bu paradan on adedi Bayazid bin Mehmed yani İkinci Bayazid zamanına aittir.

A — Bunların beşi (نوار) da 886 da basılmıştır. Hepsî ufak farklarla birbirine benzemektedir.

Bir tarafında :

عز نصره ضرب
سنه نوار ٦٨٨

Diğer tarafında :

بایزید سلطان
بن محمد خان

yazılıdır.

Bunların etrafında noktalar içinde ayrıca bir çizgili daire vardır. Tarihi olan tarafın iki satırı arasında bir de ufki çizgi görülüyor. Halil Etemin meskûkâtı osmaniyesinde 567, 568, 569 sayılı sikkelere benziyor. Yalnız (بد) ile (بایز) arasında şu (:) iki nokta yoktur.

B — Aynı yılda basılmış, ikinci Bayazide aid bir gümüş akça daha vardır ki istifi diğerlerine benziyorsa da basıldığı yer (اماسیه)

gibi yazılıdır. Kat'i bir hüküm verilemiyor.

C — Yine aynı devre aid olub Edirne'de 886 da basılmış olan iki gümüş akça vardır. Yazıları bir birinden farklıdır. Birisinde (بد) ile (بایز) arasında iki nokta üst üste vardır. Diğerinde yoktur. Meskûkâtı osmaniye kataloğundaki 476 sayılı paraya benzemektedir.

E — Yine 886 da basılmış iki gümüş akça vardır. Bunlar birbirinden çok farklıdır. Kataloktaki 567 sayılı sikkelerde görülen üst üste iki nokta bunların ikisinde de vardır. bu noktalar (بد) in noktasıdır. daha fazla 557 sayılı sikkeye benzerler.

2 — Selim devrine ait dört akça

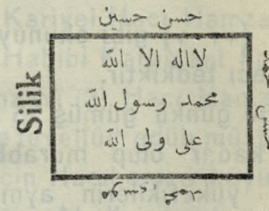
A — Birisi Selim zamanında basılan bu akçanın tarih ve basıldığı yeri siliktir.

B — Üçü Kostantiniyede 918 de kesilmiştir. Ufak farkla birbirinden ayırd edilebilir. Katalogda 628 sayılı sikkeye pek benzemektedir.

C — Aynı zamanda 818 de (نوار) da kesilmiş bir gümüş akça vardır. 681 sayılı sikkeye benziyor.

3 — Şah İsmail'e ait dört sikké

A — Bunlardan biri seferberlikten evvelki gümüş on kuruşluklar veya bu günkü nikel on kuruşluklar kadardır. Kalınlığı ve büyüklüğü aynıdır. Bir yüzünde bir murabba içinde

yazı vardır.

Murabba haricinde de yazılar vardır. Murabbain bir dili haricindeki yazı silik olup diğer üçü okunuyor. Bunlar şekilde görülmektedir.

Bunun diğer yüzünde (Osmanlı paralarında olduğu gibi iç içe biri noktalı olmak üzere iki daire vardır. Bu dairenin içinde de şu yazı okunuyor :

السلطان
الکامل الهادی

اسمعیل بهادر خان الصفوی خلد الله ملكه
و سلطانه ضرب مشهد

Üzerinde tarih görülmemektedir.

B — Bunun bir yüzü yukarı-kinin aynıdır. Yalnız yazı farklıdır. Büyüklüğü bu günkü beş kuruşluklar kadardır. Kalınlığı iki misli vardır. Diğer yüzü farklıdır:

.....
 اسمعيل
 حوى خلد الله ملكه
 ضرب تبريز

Tarihi (١٢٠٧) gibi okunuyorsa da muhtacı tedkiktir.

C — Bu günkü gümüş 25 kuruşluklar kadar olup murabbalı olan yüzü yukarıkilerin aynıdır. Yalnız yazı hususiyeti vardır. Diğer yüzünde ise şu yazı vardır:

.....
 لظفر شاه اسمعيل الصفوى
 دن ملكه وسلطانه

Bunun yazısı daha ince ve iç içe karışmıştır. Tarihi ve basıldığı yer okunamıyor.

D — Bu günkü nikel beş kuruşluklar kadar olup daha kalın bir gümüş sikkedir. Bir yüzündeki yazısı şudur:

..... السلطان العا
 الكامل المهادى
 لظفر شاه اسمعيل
 بهادر خان الصفوى الله
 ملكه و سلطانه

Bunun etrafında çizgi görünmüyor. Tarihi ve kesildiği yer yazılı değildir. Paranın diğer yüzünde bir tarafı yukarı kenara bitişik etrafı kûfi yazı ve Ali kelimesi ile çevrilmiş bir dairenin içinde (محمد) yazısı geri kalan ay şeklindeki parçaya da (محمد رسول الله) sözü yazılıdır.

* *

Bu paralar Çorum Halkevi müzesinde saklıdır.

EVLIYA ÇELEBİYE GÖRE ÇORUM VE HAVALİSİ

Neşet Köseoğlu

Türkiye coğrafyası ile tarihi bakımından çok kıymetli ve ehemmiyeti haiz olan Evliya çelebi seyahatnamesinin Çorum ve havalisine tealluk eden kısımlarını Çorum tarihi için mühim bir malzeme sayarak dergimize nakletmeği muvafık bulduk.

Evliya çelebi büyük seyahatına 1050 (1) tarihinde Bursadan başlamıştır.

1050 H. yılı recebinde Evliya çelebi Defterdar zade Mehmed paşa ile Erzurum seyahatına çıktı. Bu seyahat esnasında Sabanca, Bolu, Tosya yolu ile Çorumun Osmançık ve Hacı Hamza kasabalarından geçmiştir.

Evliya çelebi Hacı Hamza hakkında şunları söylüyor. (2)

[1] Evliya çelebi C. 2. S. 4.

[2] " " " " " 17,

Kariyei Hacı Hamza :
 Habibi Karamani halifesinden Hamzavî (3) Hacı Hamza bu karyede tevellüd edüb müsteher olduğu için Hacıhamza köyü yadolumuştur. Ahalisi dağda mamur kurrada sakin olurlarlar. Tariki âm üzre ancak bir köhne camii kalmış gayri büyütu yoktur. Cümlesi harap olmuştur. Kızıl-ırmak nehrinin karşı canibi safi bağla ve bahçelerle müzeyyendir. Bu nehir bafra kasabası canibinde Karadenize mahlut olduğu yerde kenduyi yüce kayalardan der-yaya atub gürültü ve saikasından ademe dehşet hasil olur. Faidesiz cereyan eden coşkun bir sudur. Yazda, kışta, daima kan gibi akar tatlı sudur. Hatta bu hakir bir de-

[3] Hamzavî mezhep diye itham olunan zat budur. Çankırının Karacalar köyünde Habibi Karamanî yanında yatar. E. C. C. 2. S. 178.

fa atın ile karşı tarafındaki bağ-
lara geçmek nurat ettim, hemen
birden bire atınla beni toparlayıp
götürmeğe başlayınca can havli
ile karşı kenarda bir söğüt dalına
sarılıp attan ayrıldım. Güç ile ca-
nını kurtardım. Meğer gayet sarp
miş. Aynı ayrı taşlı yerden cere-
yan edermiş. Bادهu huddamlar
atını getirdiler. Bu Hccihamzadan
kalkıp yine canibi şarka kâh dağ-
larla kâh Kızılırmak kenarında
Şarmaşıklı kaya nam evci âsüma-
ne ser çekiniş bir gâhu bülemdin
dibinde bir daracık yoldan mürur
eyledikki bu yolun bir canibi yal-
çın kaya sol tarafı yalçın uçurum-
dur. Buralarda nice defa Kızılır-
mağa batar. k dokuz saatta Os-
mancık kalesine geldik.

«Evsafı kalei Osmancık :

Bazı tevarih Osmancık bun-
da doğdu, bu kaleyi de zamanı
emaretinde bina etti derler. Son-
ra bu kaleyi tevaifi etrak elinden
795 tarihinde Yıldırım Bayazidhan
fethetmiştir. Çorum sancağı ha-
kanide ve voyvodalıktır. 110 ak-
çalık kazadır. Mamur nahiyeleri
vardır. Serdari, kethuda yeri var,
nakibi, müftüsü yoktur. Âyanı pek
az, bağ ve bahçesi çoktur. Kalesi
Kızılırmak kenarında canibi şar-

kisinde olup cisri azim ile ubur
olunur. Nehre kârip bir yalçın ka-
ya üzre bir küçük şeddâfî binayı
metin hisni hasindir. Dairen ma-
dar cürmü 800 adımdır. Şekli mu-
rabbada yekpare bir kale olub
bir demir kapısı var. Gayet balâ
olduğundan içine girmemiz mü-
yesser olmadı. Amma taşra varu-
şu bin kadar bağ ve bağçeli kâri
tarzı kadimi etrak evleridir. Cüm-
le tahta ve toprak örtülü mamur
evlerdir. Yedi mahalle ve yedi mih-
raptır. Dükkânları azdır. Amma
yine her şey mevcuttur. 10 hanı
vardır. Irmak kenarında bir kü-
çük hamamı vardır. Suyu dolapile
Kızılırmaktan çekilir. Şehrin üç
tarafı kumsaldır. Asla çamur ol-
maz, havası şiddeti har üzre olub
leziz üzümü olur. Kumsallığından
arzında (کبره) namında bir
gûna meyve hasıl olur ki sirke
ile turşu ederler. Gayet nafidir.
Bu şehirde o turşu meşhuru afak
olmuştur. Cümle evleri fakirane-
dir. Halkın dahi fukarai beктаşı-
yandır. Zira bu şehir canibi gar-
binde bir mürtefi mahalle Şeyh
beктаşıyan medfundur.»

«Evsafı ziyaretgâhı Koyun-
baba :

Hacı Bektaş Velinin halifesi-

dir. Merhum olduğunda burada
defnedilmiştir. Sonra hazreti sul-
tan Bayazid veli azizi leylei ka-
dirde vakiasında görüp vasivefi
aziz ile kabri şerifi üzre bir kab-
beyi âli bir camii şerif dervişanı
zişan için bir meydan, bir darüt-
taam ve darülziyafe, ayende ve
revende için bir mihman saray,
nice müteaddit hücrelerle mutbak,
kilar yaptırmış. Bu hayrat ve ha-
sanatı serapa kurşun ile örtülmüş-
tür. Gayet mamur bir binayı âli
olub bir fersahlık yerde gömgök
derya gibi kurşunlar temevvüç
eder. Kubbeyi pür envarının alemi
şuğlesinden insanın gözü harele-
nir. Mutbahında nimeti şebiruz
eksik değildir.

Hakir iptida bu şehre dahil
olduğumda bir mürtefi yerde bu
asitaneye adap üzre varip ate-
beyi süflâsını busederek esselâmü
aleyk ile kabri şerifine girdim.
Ruhu şerifi için

Koyunbaba lakabıyla tesmiye
olunmalarına sebep :

Hacı Bektaş ile Horasandan
tâ Ruma gelinceye kadar şebiruz
24 saafte bir kerre koyun gibi me-
leyişi imiş ki bu hareket aynı sa-
aafte aslahtahalüf etmezmiş. Bun-

dan başka nice vakayii varmış.
Cumle beктаşiler beynel halk mez-
mumdurlar. Lâkin bu Koyunbaba
fukarası koyun ve kuzu gibi me-
lerler. Halim, selim, halûk, ârifbil-
lâh, ehli sünnet ve cemaatten mu-
sallî ve mütedeyyin adamlardır.
Hulâsa vakaa seyyahatımız çok
değildir. Lâkin Rum ve Arapta
köyle bir asitane yoktur derler.

«Ziyareti Burhan dede :

Cisir başındadır. Yüzlerce ke-
rematı zuhur etmiş ulu pirdir. Bu
sırada Sultan Bayazid Velinin
hayratından vacibüsseyir memdu-
hu âlem 19 göz bir cisri azimdir
ki her bir kemeri kavsi kuzah ve
kehkeşanı semdan nişan verir.
Böyle divanece cereyan eden bir
nehre üstadı mimar sıratı müsta-
kim inşa etmiştir. Anadolu diya-
rında misli yoktur. Bu şehirde bir
gün oturup ertesi gün gûsü rihlet-
ler çalınarak cisri canibi garbe
geçip dağ ve bağ içinden içeriye
giderek dağların mahut ve muha-
taralı yerlerinden (Direklibel) na-
mında dar bir sengiztan geçtik.
Burası can pazarı bir yerdir ki
bir adam kayalar üzre çıkıp bir
taş yuvarlarsa bin adamı helâk
eder. Kuş uçmaz mel'un bir bo-
ğazdır ki Rum, Arap, Acemde

(Direklibel) namiyle şeheri afaktır. (Direklibel) denmeye sebep oldur ki kayalarının atları gûhü bisütun gibi boştur. Münhedim olupta tariki âmi seddetmesin de-yu nice sahibi hayratlar mezkûr kayaların altlarına azim çam ve ardıç direkleri dayamışlar. Buun için (Direklibel) derler.»

Bu tarihlerde Çorum bir sancak olarak Sivasa bağlı idi. Bu meyanda Bozok ve Amasyada bir sancak olub onlar da Sivas paşa sancağına bağlı idiler.

Evliya çelebi Sivas eyaletinin yedi sancak olduğunu söyledikten sonra da isimlerini şöylece yazıyor. (4)

«Şehri Sivas paşa sancağıdır. Sancakları bunlardır :

Divriği, Çorum, Keskin, Amasya, Bozok, Tokat, Zile, Canik, Arapkir, badehu Zile valide hassı olmuştur.»

Bu devirde Sivas beyler beyinin Has mikdarı (900,000) akça idi. Beylerbeyinin has mikdarı başka başka idi. (5)

[4] E. Ç. S. 179 C. 1.

[5] E. Ç. C. 1. S. 176.

Sivas eyaletinin sancak has-ları da şunlar idi. (6)

Amasya Mirliwasının Hassı :	300000
Çorum » »	300000
Bozok » »	217750
Divriği » »	250360
Canik » »	207224
Arapkir » »	210000

Eyaletin timar ve ziametleri hakkında şu malûmatı verir. (7)

«Sivas eyaletinin timar ve ziameti şunlardır : 3133 kılınçtır. 900 zü ziamet, madası tezkere-li timardır. Erbabı ziamet ve timarları kanun üzre cebeluleri ile 900 asker olur. Hasılları senevî 130000 kerre 187327 akça olur. Livayı Sivas, livayı Amasya ve livayı Çorum ve livayı divriği ve livayı Canik ve livayı Arapkir. Bu livaların timar ve ziametleri cümle beraber tanır olunmuştur. Ziyade ve noksan yoktur. Livayı-Sivas ve ziametleri bu minval üzeredir.

Evliya çelebi sancak beylerinin kanunlarını beyan ederken Süleyman han kanunu üzre evvelâ bir sancak beyinin 200000 akça ile bey olduğunu, muharebelerde

[6] E. Ç. C. 1. S. 191.

[7] E. Ç. C. 1. S. 198.

hizmeti mesbuk olursa istihkakına göre binde yüz akça ziyade verildiğini terakki ettikçe mirimiran olduğunu atebeyi uluada olan ağalara sancak verildikte 200000 akçadan fazla verildiğini, her seferde sancak beylerinin her beşbinde bir cebelu hesabıyla asker verdiğini 200000 akça ile sancak tasarruf edenin 40 cebelu ile, 500000 akça ile tasarruf edenin 100 cebelu ile sefere iştirak ettiğini yazıyor. (8)

Çorumun cebelulerini de bunlara göre hesap etmek mümkündür.

1057 yılı zilkadesinin 18 inci günü Evliya çelebi Erzurumdan İstanbula dönerken Çoruma uğramıştır. Direklibelden Osmançık yolu ile gitmek istemişlersede fazla mikdarda, bir gecede beş karış kar yağdığından geçemiyerek Gümüşe gelmişler ve burada üç gün kaldıktan sonra Dankaza yolu ile Kırkdilime büyük müşkül-lerle (Büyük bardakçı), Kırkdilim (9) yolu ile Çoruma gelebilmişlerdir.

Evliya çelebi Çorumu şöylece tavsif etmektedir :

[8] E. Ç. C. 1. S. 188.

[9] E. Ç. S. 406. C. 2. (200) evli müslim köydür diyor.

«Evsafı kaleyi Çorum (10)» Selçukilerden Kılıçaslan şah bina-sıdır derler. Amma havası latif olduğundan Kılıçaslan şah oğlu Yakup Mirzayı ve yüzlerce sair çorlu hastaları bu şehre gönderip ifakatyap ettirdiği için adına Çorum denmiştir. Amma âyanı vilâ-yet (Cevri Rum) dan galat ve muhafettir derler. Sonra Daniş-mendilerin eline düşmüştür. Ora-dan Yıldırım hana geçmiştir. Si-vas eyaletinde sancak beyi tah-tıdır. Beyinin hassı 300000 akça olub 19 ziamet 310 timarı var. Alabeyi çeri başısı 150 akçalık kazadır. Gazisine senevî 5 kese hasıl olur. Şeyhulislami nakibül eşrafı âyan ve eşrafı kale dizdarı ve neferat, kaban emini müktesibi şehir nahibi, şehir subaşısı vardır.

Sipah kethuda yeri beyine muadil fer sahibi hâkimdir. Zira Çorum sancağında askerî tayfası gayet çoktur. Eşkiya ve zorba yeridir. (11) Hatta bizim paşayı

[10] E. Ç. C. 2. S. 407.

[11] Evliya çelebi bu sözü mücerred söylemektedir. Bu fikri teyid ve tesbit edecek hadiseleri de kaydetmiş olsaydı, bitaraflik göstermiş olurdu. Bu sözden bir sahife sonra sekban ve sarıcelerin Merzifon-dan beri yapmakta oldukları Haccac Me-zalimin tekrarladıklarını da yazdığına göre

bu şehre kondurmak istemediler. Araya Muslihin girip muhakemeyi şeri dahi yaftalar verdi. Cümle şehir hanelerinde üç gün meksetmek ferman olundu. Şehir 42 mahalle ve 42 mihraptır. 4300 bağlı bahçeli evleri vardır. Amma Sultan Alâeddin camiini Süleyman han imar etmiştir. Çarşı içinde mimar Sinan ağa kârı olub cemaati çoktur. Tahıl pazarı camii, Beycami, Defterdar cami, Medrese cami, Ağa camii meşhurlarıdır. Fakat Murad han camiinden mükellefi yoktur. Hamamlarından yeni hamam gayet latiftir. Tokatta Ali paşa hamamına vakıf ve hayrattır. Ulama paşa hamamı, Beyler çelebi hamamı meşhurlarıdır. Kırk kadar saray hamamları vardır. 7 yerde darütedrisi varsada Murat han Gazi medresesi mamur ve meşhurdur. 11 mektebi sübyanı, 7 hanı vardır. 18 yerde abıhayat suyu, çeşmeleri vardır. Bir konak yerde Süleyman han su getirip bu şehre sebil etmiştir.

eşkıyalık ve zorbalığın kimlerde olduğunu anlamak kolayca mümkün olabilir. Evliya çelebi bu askerin Kurdderesi köyünde yaptığı eşkıyalık karşısında "Allah bir gün bu askere daha nasıl belâlar gönderecek; diye endişeye daldığını," unutmuş gibi görünüyor.

Üç adet tekkesi, 300 dükkânı olub her türlü esnaf mevcuttur. Erbabı maarifi, nükteşinas çelebileri, ulema ve suleha ve meşayihî yârândan gayribüddiyar ademleri salahı hali ile maruf mümin ve müvahhid kimseleri çoktur. Abıhavasının letafetinden halkının rengi ruları humret üzre olup orta boylu cesim adamları olur. Güzelleri de çoktur. Halkı ekseriya çuua geyerler. Kadınları beyaz izar bürünürler. Şitası şiddetli olduğu halde bağ ve bahçeleri çoktur. Şehrin kible tarafında celâlî ve cemalî şerrinden emin olmak için çar köşe bina bir kaleyi rağnası vardır. Amma küçüktür. Bir kapusu vardır. Dizdarı neferatı, müstevfi cebahanesi, bir kaç hanesi vardır. İslam binasıdır. Bu şehre dahil olduğumuz gün asitaneyi seadet tarafından berber başılıktan çıkma bir kapucu başı gelip kırk kapucusiyle Diyarbekir eyaletini getirdim deyu çav çaldırarak paşaya girem zannetti. Fakat mümkün olmadı, Cümle kapu halkı sekban ve sarice ile deli gönüllü 300 kadar iç gilmanı hazırbaş olup kapucu gelsin dediklerinde kırk kapucu ile içeri girip berki hazan gibi titremeye başladı.

«Cümle leventler paşayı ortaya alıp pürsilah durdular. Paşa kelâma ağaz ederek safa geldiniz, ne hizmetine geldiniz buyurdu.

Kapucu başılar — Sultanım Diyarbekire gideriz dediler.

Paşa, «Hani bize Diyarbekir eyaleti getirmişsiniz hani emirler» deyince; kırk kapucu birden «İşte emir padişahındır» deyu paşanın üzerine hücum edince paşa yerinden ayağını atmadan iç ağaları kırk kapucuyu kısıkrak bağladılar. Hemen paşa bunları cellâda vermek istedi ise de ayanı vilâyet rica edip; Sultanım bunlar emir kuludur. Bunun size nasihat olduğuna şükranı olarak kendilerini af edin, arzı padişahî var. Cümlesini azat edin dediler. Ricaları hayyizi kabulde vaki olub cümlesi azad olundu. Amma katledilseler gerek idi. Bunlar da şehir kadısına varıp mirliva Ali beyi mahkemeye davet ederler. Nefiriâm emirleri ve haddi şeriflerini çıkarıp cümle askerini şehir içinde çevirelim derler. Ayanı vilâyet bu iş bu şehirde olanmaz anlar can ve başa kalmış 10000 ateş kılınçlı adamlardır. Bunlara el kaldırırsak cümle şehri ateşe

verirler. Mal ve manalimiz alan ve talan evlâd ve ayalimiz giryan ve perişan olur. Bu şiddeti şitada kande gidelim. Bunların isyan edip dosdoğru Varvara gidecekleri muhakkaktır diye kapucu başıya şafi cevaplar verirler. Bu haberi pürmeserreti şehirliden biri paşaya getirdi. Paşa herife ihsanlar etti. Paşa kapucular bölük başısını mahkemeye gönderip tiz kapucu başı bu anda atlanıp geldiği izbine gitsin yoksa yüzünü tulum yüzü geldiği yere gönderirim. Ayrıca bölük başıları tayin edüp hepsini şehirden sürdü. Ertesi gün bu ahvali pürmelali yazıp Varvar Ali kaşaya atlı tatar ile gönderdi. Andan sonra cümle beldeye in'am ve ihsanlar edip anlarla müşavere ettiler. Ayânı vilâyet gördüler ki bu bir veziri âlişan bir halûku zişandır. Dediler ki sultanım gafil mebaş sakının İstanbul tarafına gitmeyen Varvar Ali paşayı kolaylayarak gidiniz. Mabeyniniz bir ve iki konak olsun. Şimdi saatle geri dönüp lokmacılık edüb Tokat ve Kazova gibi ganimet yerlerde seyran ederek keştü güzar edin. İnşaallah günden güne cemreler düşüp havanın kışın şiddeti defolur. Bu güne hareket buyurun.

[Hakka ki âhsen tedbir idi. Bu Çorum kurbinde Şeyh Elvan çelebi bin âşık paşa ziyaretgâhı vardır. Kendisi Orhan gazi meşayihindendir. Bir çok telifatı vardır. Hulâsai kelâm bu kazada o gün lokmacılık edüb giderken Varvar paşa tarafından tatar geldi. Benim oğlum şakin. Yine asker cem eyleye hemen Nevruzu sultanı olup havalar küşade oldukta asitaneye azimet et cenabı şerifinizle yine haberleşip müşerref oluruz demiş. Paşa dahi Engürü caniplerine revan olmağa bezl ve ihtimam edip 11 inci günde yine Çorum sahrasındaki Seydim Sultan tekkesi menziline geldik. Bir asitaneyi azimdir, dervişleri vardır. Paşa cümle iç ağaları ve karakollukçularile bu tekyegâhta konup azim ziyaret etti. Buradan Karakeçili karyesine geldik. Bu da Çorum hakkında 200 haneli etrak köydür. Kızılırmağa bir saat kariptir. Bu köyde o gece yine azim kar ve tipi ve boralar olu. Sekban ve Sarıca haşaratı da herkesin ehil ve ayallerini hanelerinden çıkarıp, beşikleri masumlarile kara bırakıp, kapu eşiklerini kazıp Merzifondan beri icra ettikleri Haccaç mezalimini tazelediler.

Alessabah buradan da kalktık. Kızılırmağın çeşnigir köprüsüne gitmeyüb Karakeçili geçidine gelerek sui tedbir ettiler. Oradan karşı tarafa geçmek murad ettiler. Meğer biaman geçit imiş. Gerçi kar sükûnet buldu amma şiddeti şita o derecede ki atlar zemin üzere durunayub belki hazan gibi tirtir titrerdi. Ne hal ise alay çavuşları askere muhkem tenbih ettiler. İptida paşa otak develeri, mutbah ve dış kiler, ahır ocağı ağırlığı, 21 adet yarar iyi kılavuzlarla bazı atlılar vakti seherde ubür ettiler. Paşa 200 katar devesi, 100 katar katırı ubür ettiler. Hakir dahi kendi katarlarımla Allah Allah diyerek güzer ettim. Cümle ağırlıklar Kurd kasabası sarayına gidiyor. Hakir paşa kethudası Kızılırmak kenarında sayir ağavadların ubûlarına muntazır iken vakti şafiide tahmil olunan paşa katarı ve saire ağavat bargâhları sahile gelip kılavuzlarile nehre girdikte bir tipi, bora, raat ve berk zılnet oldu. İrmak cûşa geldi, katar ve sishane ve sarayı tahmilât nehre yayılıp gelirken Kızılırmak şiddetle hurûşe gelip harman gibi buz parelleri getirmeğe başladı. Meğer

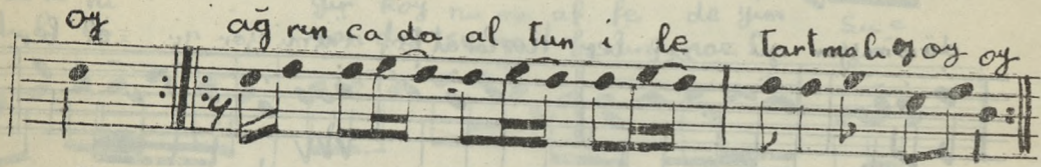
çaşnigir köprüsü kurbinde birkaç günden beri nehir donub set olmuş böylece boşandıktan bu kadar beni adem biribirine karışıp hurdaşaât gibi gitmede ve bu halde yine karşı taraftan ağırlıklar nehre girmede, beri tarafta mal sahibi şahpazlar aman ümmeti Muhammed deyu feryad koparmada idi. Paşa dahi bu esnada mehter hane dövdürerek nehre geldi. Kurd kasabası ayânına haber gönderip askerden dahi katır, deve, sishane kurtarana, mal ve melâl halâs edene büyük vaadler etti. Askerin kimi beri tarafta, kimi karşı tarafta divane gibi nehir kenarınca seyirdirlerdi. Nice cüretli yiğitler şinaverlik (yüzücülük) edip denize giren kimi gark olur, kimi de yüzerdi. Deve ve beni âdem katarları birbirine

karışıp bir yandan halâs olanları bir kenara çıkarırlardı. Bazı kürt ve türkmen yiğitleri o şiddeti şitada soyunup şinaverlik ederek nice deve, katır, sishaneyi karşı tarafa geçirdi. Lâkin karşıya çıkanların esvabı beri tarafta kalıp orada kethudalara esvap veren bulunmadığından ekserisi soğuktan donardı. Ancak Kızılırmağa buz parelleri gelmezden evvel geçen ağırlıkları halâs olub nice nice katır, deve, kısırak katarları yüklerle kayboldu. Sadece beni âdemden iki kişi yok idi. Buradan yine o haşarat ile bardaklı belini geçip Kurd deresi köyüne geldik. İbadullahın ehil ve ayallerini kapudan taşra edip masumlarile beşikleri kar üzre fırlattılar. Bu hadiseden niçe haneler mahv ve münhedim oldu. Üç masum merhum oldu.»

No: 11

Oy Oy Oy

Notay alan
S. Sebleli

No: 11

OY OY OY [*]

Suya gider helkileri çatmalı oy oy oy
Ağrıncada altun ile tartmalı oy oy oy

El görmeden ağ kıldktan öpmeli oy oy oy
Elin öptüğü yarı nitmeli oy oy oy

Güzel keklik olan havalı uçar oy oy oy
Kanadının ucu yeleşen [1] olur oy oy oy

Küçükten sevmeli yavrum güzeli oy oy oy
Küsmesini bilmez güleşen olur oy oy oy

[*] Küre köylü Himmetten notaya alınmıştır.

[1] Yelpaze demektir.

ÇORUMLU MANİLER

Eşref Ertekin

447

İğdedesin daldasın
Gönül ne havadasın
Kirpik seni yolarım
Yar önüne duldasın

448

İskelede kayıklar
Suda oynar balıklar
Ne böyle sevda gördüm
Ne böyle ayrılıklar

449

İçtiğim acı tütün
Bulmadım ahdi bütün
Bulursam ahdi bütün
Cihan yansın büsbütün

450

İp attım ucu kaldı
Tarakta kücü kaldı
Doya doya sevmedim
Yürekte acı kaldı

451

İnceciktir ipliği
Yarimin gömlekligi
Benim yarım yar sevmiş
Yedi dağın kekligi

452

İp attım ulaş deydi
Dağları dolaş deydi
Bende seni sevdimki
Derdime ilaç deydi

453

İp attım ucu ile
Sarardım acı ile
Yarım bir selâm göndür
Diliğin ucu ile

454

İğne soktum söğüde
Taze oturdum öğüde
Ben bir mendil işliyom
Kömür gözlü yiğide

455

İncecik iğnesinin
Mülayim sürmemisin
Bir acayip kokun var
Çorumda almamısın

456

İncecik iğnesine
Mailim cilvesine
Ben yarime kavuştum
Darısı cümlesine

457

İç bade yudum yudum
Serim yolına kodum
Ölsemde kabre girsem
Yine kesmem umudum

458

İlâhi onma yarım
Din iman bulma yarım
Cennetin adını eşit
İçine girme yarım

459

İnce bele mest olam
Yar ile serbest olam
İl yanında küsülü
Tenhalarda dost olam

460

İrmağı geçemiyom
Az doldur icemiyom
Sen benden geçer isen
Ben senden geçemiyom

461

İrmak akup geçiyor
Bendin yıkıp geçiyor
Taşralıya kız vermen
Bırakıpta geçiyor

462

İrmak sıra çay sıra
Taze hıyar masıra
Koyun olsam yayılsam
Yarimin arkasıra

463

İrafta altun tarak
Sen davet et biz varak
Ezel diz dizde iken
Şimdi aramız irak

464

İrmak akar mil eder
Yare tatlı dil gider
Âşık olan insanın
Her günleri yıl geder

465

İraftaki kuşane (1)
Dolanda gel akşama
Ölenecek severim
Fırsat vermem düşmana

466

İrafta altun sini
Severim candan seni
Her tüyüne bin altun
Verseler vermem seni

467

İraftaki siniler
El değdikçe siniler
Kurbetteki yarimin
Kulakları çiniler

468

İraz (2) akar mil ilen
Yarım oynar gül ile
Ellere gönül vermiş
Beni eğler dil ilen

[1] Kuşane Bir nevi ufak teucere.

[2] İraz, Akıcı bir su, dere adıdır.

475

Kaşın kara kermi (3) var
Al yanakta termi var
Bu gün ben yarı gördüm
Yüreğimde fermi var

476

Kaşların kalem çarkı (4)
Gözlerin mısır halkı
Kız aşkına düşeli
Unuttu evi barkı

477

Kaşların kalem kalem
Malım yok seni alam
Baban köle tutmazını
Kapunuzda kul olam

478

Kaşların kara imiş
Gözlerin ala imiş
Al sevdanı başımdan
Çekmesi belâ imiş

479

Kaşların ilişiktir (5)
Gül memene düşüktür
Bakışımından bilsene
Meylim sana düşüktür

[3] Ker, rastık. Kadınların kaşlarına sürdükleri bir nevi kara boya.

[4] Kalem çarkı, kaşlarının ince ucularının kavışması, çevrimi demektir.

[5] Kaşların birbirine yapışık olmasıdır ki çatıkkaş demektir.

469

İrafa fincan koydum
İçine mercan koydum
Yarım gelecek deyi
Uğruna bir can koydum

470

İrafta portakalsın
Her sırlar burda kalsın
Kumandan ferman etmiş
Her kes sevdiğini alsın

471

İstanbul niyetim
Beni kervana katın
Ben bu dertten ölürsem
Yarden alın diyetim

472

İçkırık tuttu beni
Tuttu kuruttu beni
Vefasız bir yar imiş
Çabuk unuttu beni

473

Kaşlarını eğemem
Hatırına değemem
Kırk yıl yarsız otursam
Üstüne yar sevemem

474

Kaşların mile benzer
Dilin bülbüle benzer
Yarım soluk görsem
Sanırım yıla benzer

Atatürk köşesi :

ATATÜRKE AĞIT

Dinleyin türkiyenin temeli göçtü
Derununda derdi olan ağlasun
Aşkiyle bizlere yareler açtı
Ah edüb gözlerim Alkan ağlasun

Cümleniz bir yere toplanın dostlar
İniler Türkiye yürekte pas var
Gazinin aşkına çekelim yaslar
Atatürkün için cihan ağlasun

Bin dokuz yüz otuz sekiz senesi
Yine arttı bu derdimin yaresi
Lokman hekim gelse yoktur çaresi
İstanbul, Edirne, İzmir ağlasun

Derdimi söyleyim dinleyin telden
Bu ölüm Allahtan ne gelir elden
Bunca adam geldi yedi düvelden
Budemçin Japonya, Rusya ağlasun

Âşık Halil ağlamanın zamanı
Bizler göremedik ol âdil kâni
Ankara şehrinde hoplar civanı
Kars geyüb cümle âlem ağlasun.

Türkiyeye göz yundu perşembe günü
Üldü getti hâlâ vatana yönü
Postun kadim olsun İsmet İnönü
Dostuna rahmet düşmanların ağlasun

Bir domureuk gülü idin Sivasın
Seyrederdin Erzurumun yaylasın
İngiltere, Mısırda, çektiler yasın
Arabistan, Suiye, Acem ağlasun

Cenazene geldi ol Almanya
Atam kan ağlıyor bu gün dünya
Sana can verirdi Adana Konya
Kalbi matem tutan merdan ağlasun

Türkiye üstüne aur gibi doğdun
Bunca savaşlarda düşmanı boğdun
Emsalsiz dünyada menendin yoğdun
Gökte melek yerde insan ağlasun

Âşık Haydar köşesi :

AŞIK HAYDAR İSTANBULDAN SAMSUNA

Gelirken Vapur Fırtınaya Tutulduğu Zaman Söylemiştir

Gece gündüz çağırırım mevlâye
Cümlenin rızkını yetiren medet

Gökte bulutları yerde otları
Yeşerdüb kükredüb bitiren medet

Her ne ararsan kendi özünde
Hilâf bulunur mu ârif sözünde

Nahun gemisini derya yüzünde
Yörüdüb menzile götüren medet

Keramet gösterir ol kara daştan
Gözlerim kan ağlar didemde yaştan

Mansuru dârimden Fazlıyı borçtan
Yusufu kuyudan kurtaran medet

Erlere evliyalar yediler geldi
Bizim müşkülümüz onlarda kaldı

Nili mübareke bir kılıç çaldı
Çeküben leşkerin geçiren medet

Haydarım der ki bakmadan gören
Havanın yüzünde kandilde duran

Yusuf Züleyhanın muradın veren
Onların ömrünü artıran medet.

Cönkler, Derlemeler :

SU YOLCU HAFIZ ELFAZİ (*)

Esrarı mevlâda çok vardır kudret
Zemini asûman ne güzel uymuş

Hulleye İdris Cennete tûba
Ervaha anasır âdeme dünya

Kur'ana kıraat ilme riayet
Hattata kitabet vağza nasihat

Eflâtuna hikmet Lökmana çare
Kaleme mürekep vakfa icare

Tarikate salik salike tekke
Fukaraya vusia vuslaya sikke

Arafata huccac tavafa Mekke
Çöle Arabistan ne güzel uymuş

[*] Bu uzun destan serlevhasından anlaşıldığına göre (Su yolcu hafız Elfazî) isminde bir şairindir. (Elfazînin) nereli olduğunu henüz öğrenemedik. Âşık Ömerin :

Hammama kurna davula zuına
Göllere turna ne güzel uymuş.

su mısralarla başlayan deyişine bir naziredir. Bu şairin diğer elimize geçen şiirlerini yine bu sütünlerde yazacağız.

Doğruya şehadet hadime hizmet
Davaya şeriat mollaya dikkat

Simazene neyzen ikrare çille
Kibare manasıp devlete ülke

Hanendeye usul sarrafa mehenk
Sefineye derya, deryaya semek

Demire kumane ummana harta
(Orduya mühendis ormana balta

Mescide minare hutbeye minber
Aliye Zülfikar tahta iskender

Topa dökümhane gülle hasmane
Tekneye maçuna sıla ter Shane

Sarraca nöreken (4) harmana dirgen (1)
Reise pusula gemiye dümen

Zahide endişe âşika arzu
Mahbube istiğna nigâre keysu

Sipahi pazarı civarı çarşu
Ortaya bedestan ne güzel uymuş

Dervişe icazet şeyhe keramet
Mevleviye devran ne güzel uymuş

Altuna hulâsa gümüşe sikke
Padişaha ihsan ne güzel uymuş

Muallime talim harbiye tüfenk
Zabıtana nişan ne güzel uymuş

Nizama kumanda palaska çanta
Atlıya borazan ne güzel uymuş

Kaleye metris tabye asker
Kumbaraya havan ne güzel uymuş

Pazar kapusundan karşı kapana
Cisri Muhammet han ne güzel uymuş

Yelkene rüzgâr çarmuğa seren
Fırtınaya liman ne güzel uymuş

Yelkene rüzgâr çarmuğa seren
Fırtınaya liman ne güzel uymuş

Cihada kahraman kılıca keşiş
Kemankeşe nize kemane kiris

Tüccara sermaye hem alış veriş
Mataâ bezirgân ne güzel uymuş

Andelibe feryad güle üftade
Şitaya nevbahar yaza ak sâde

Meygedeye bade badeye sade
Sarhoşa hem isyan ne güzel uymuş

Pervaneye cevlan şema de leman
Şükûfeye emtar eşcare bağban

Arife hikâye meddaha yalan
Şaire imtihan ne güzel uymuş

Ekmekciye kürek camcıya elmas
Sakaya arkalık kırba sünger tas

Berbere ustura sitil (2) taş mikras
Kahveciye fincan ne güzel uymuş

Neccare testere mimare ölçü
Hallaca yay tokmak terziye ütü

Nalbanda santıraç (3) kerpeten törpü
Canbaza küheylan ne güzel uymuş

Taşçıya madara murç (5) kalem pergel
Kurşuncuya mastar (6) kasaba çengel

Çelengere eğe bahçevana bel
Karanfile reyhan ne güzel uymuş

Mücellide cedvel mastara cızkı
Kürekçiye gürgen gürgene ışkı

Köseleye muşta muştaya bıçkı
Sahtiyana oltan (7) ne güzel uymuş

Debbağa palomut deveye havut
Paçaya terbiye pilâva yoğurt

Çorbaya madenus yahniya yoğurt
Zerdeye zağferan ne güzel uymuş

Zırha polat kafesciye miyangir
İnsana feraset hem akıl fikir

Kana neşter doğramacıya izmir
Vücuda istihvan ne güzel uymuş

Sırmakeşe haddé haddeye zehep
Saate pertevsiz zenberek akrep

Tedbire vesile takdire sebep
Akrebe yelkovan ne güzel uymuş

Çokturur Elfazî hüneri zemané
Esnafı, muhtasar aldım lisane

Beldei islâme âli Osmane
Payı tahte âsitân ne güzel uymuş

[1] Dirgen, harmanda düğün sürerken düşen başakları toplayan iki çatalı yabaya benzer. Odundan bir alettir. Harmanda demet toplayan üç çatalı ağaca da Çorumda (Anadut) derler. Şu atalar sözünde (Dirgen) kullanılmıştır.

"Dirgene dayanmayan harmana gelmez,"

[2] Berberin yüz yıkmak için kullandığı leğen.

[3] Nalbantların turnak kesmek için kullandıkları alet.

[4] Egerleri gümüşle tezyin için kullandıkları (biz) e benziyen bir iğnedir.

[5] Madara, taşın tıraş edilmesinde kullanılan çekice derler. (Murç) taş düzeltmek için kullanılan sivri uçlu kaleme denir.

[6] Düz çizgi çizmek için kullanılan cedvel tahtasına denir. Demirden de yapılanları vardır.

[7] Babuç veya ayakkabının yüzünü tersinden köseleye dikili haline (oltan) derler.

HESAP VERİYORUZ

İhsan Sabuncuoğlu

Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat şubesi, muayyen müddeti hitam bulan komite seçiminin tazelenmesi için evvelden yapılan ilâna binen 7 Şubat 939 pazartesi günü saat 14,5 da Halkevinin büyük salonunda, Halkevi başkanı Ferdane Bozdoğanın riyasetinde toplandı. İlk defa söz alan İhsan Sabuncuoğlu; Başkanı bulunduğu eski komite namına aşağıda yazılı raporu okudu.

Bu raporun heyeti umumiyece tasvibinden sonra gizli rey ile yeni komite seçimi yapıldı. Süleyman Köstekci ile Ortamektep muallimlerinden Halil Berker taraflarından tasnif edilen ârâ neticesi komitemizin şu suretle seçildiği taayyün etti:

(Maarif Müdürü Neşet Köseoğlu, Noter İhsan Sabuncuoğlu, Umumi Kitapsaray işyari Eşref Ertekin, Ortamektep muallimlerinden Niyazi Ünsal ve Hastahane eczacısı Rahmi Haboğlu.)

Eski komite namına okunan rapor şudur:

Cumhuriyet Halk partisi öğreneğinin 21 inci maddesinin ikinci fıkrası, şube komite seçiminin iki yılda bir yapılacağını mutazammın bulunması hasebile buraya toplanan Dil, Tarih, Edebiyat şubesi siz sayın üyelerini selâmlarken müsaadelerinize güvenerek bazı maruzatta bulunmak isterim.

Sayın arkadaşlarım;

Bundan iki yıl evvel omuzlarımıza yüklediğiniz çok büyük ve çok ağır yükü kaldırmak için katlandığımız savaşları size anlatmak ve söylemek tek kelime ile size hesap vermek için karşınızda bulunuyorum.

Çorumumuzun pek çok olan ihtiyaçlarından birisi ve belki de öyle zannedirim ki en mühimmi mükemmel ve mufassal bir Çorum tarihi kitabıdır.

Gerçi 926 senesinde Çorumdaki

Alayda bulunan zabıtanın Nazım Tuğrul, Çorum tarih ve coğrafyası isimli bir kitap yazmış isede mahdud sahifelere münhasır kalmış isede ihtiyacı ilk karşılamış buldukları için kendilerini hürmetle anarız.

Maruf Avrupa tarihçilerinin geçen sene Alaca Hüyük'e gelişleri münasebetile Ulus gazetesinde bir silsile halinde çıkan tarihî makalelerin başlığı Çorumluların ve Çorum severlerin göğüslerini kabartacak mahiyette idi ki (Çorum vilâyeti tarihî hazineler memleketidir) deniyordu. Yalnız bu cümle bile Çorumseverin göksünü kabartmış ve fakat bu kabarıklığı ilk görünüşte bağrında toplamış bir kitabın elimizde bulunmayışı da Çorum için o nisbette sönüklüğü göstermiş bulmuyordu. Yurdumuz hakkında diğer bir sitayışı de kaydetmek isterim.

Ankara Dil, Tarih, Coğrafya fakültesi profesörlerinden Herbert Lüvis'in (Türkiyede nüfusun yayılışı) mevzulu geçen sene verdiği bir konferansta bile İlimiz gerek tarihen ve gerek iktisaden sitayişle yadedilmiştir.

İşte Çorumumuzun Dil, Ede-

biyat ve bilhassa tarih işleri hakkında yapılacak araştırma ödevini üzerine alan heyetimiz 8/7/937 tarihinde hazırladığı şu programla işe başlamıştır.

1 — Çorum tarihine aid tedkiklere devam olunacak.

A — Şimdiye kadar toplanmış ve hazırlanmış olan notlar tedkik edilecek,

B — Çorum tarihini aydınlatacak bilgileri olanlardan istifade edilecek,

C — Tarihî meselelerle hakkımızı ilgilendirmek için konferanslar ve görüşmeler yapmak,

D — Çorumda mevcut tarihî eserler ile vakfiyeler, kitabeler ve bilhassa tarihî binalar üzerinde incelemeler yapmak,

E — Çorum kasabasına mücavir yerlerde tarihî tedkiklerde bulunmak, ezcümle Gerdekkaya, İnalözü, Kuşören ve Karahisar ve diğer bu gibi yerlerde tedkik gezileri yapmak,

F — Çorum ve yaylasında olmuş harpler ve bunlara sahne bulunmuş yerler hakkında malûmat toplamağa çalışmak.

2 — Tedkikler sırasında elde edilen bilgiler heyetçe incelenerek

Çorum gazetesi ile gerek makale ve gerek tefrika suretile neşredilecek ve alâkadarların bu suretle tenkid ve münakaşalarına arz edilmiş olacak.

3 — Çorum tarihi için kıymetli olduğu heyetce kabul edilen vesikalar, notlar ve vakfiyelerin parasız tedariki, mümkün olmazsa bunların mühimlerinin münasip ücretlerle satın alınmasını temin etmek.

Bu programın tatbikına geçildiğinde işaretlemiş olduğumuz veçhile istihlaf ettiğimiz komite mesaisine aid olarak toplanmış ve hazırlanmış zannettiğimiz notlardan aramalarımıza rağmen elimize hiç bir şey geçmemiş ve işe yeniden başlamak zaruretinde kalmış bulunduk.

Çalışmalarımızı ortaya koyabilmek, halkı ilgilendirmek ve alâkadarların münakaşalarını temin edebilmek için evvelâ Çorum gazetesinden istifade etmeyi düşünerek 3/11/937 den itibaren Çorum gazetesinde bazı notların neşrine başlandı. Arzedilen bu programı tatbik ederken tasadüf edilen bazı müşküller sebebiyle aşağıdaki şekilde tadil ve ıslahına lüzum ve zaruret hasıl oldu.

1 — Çorum tarihine aid tedkiklere devam olunacak,

A — Şimdiye kadar hazırlanmış olan ve elde bulunan notlar tedkik edilecek,

B — Çorum tarihini aydınlatacak bilgileri olanlardan istifade edilecek.

C — Çorumda mevcut tarihî eserler ile vakfiyeler, kitabeler ve bilhassa tarihî binalar üzerinde incelemeler yapmak,

D — Çorum kasabasına yakın yerlerde tarihî tedkik gezileri yapmak,

E — Çorum ve yaylasında vuku bulmuş büyük, küçük harpler ve bunlara sahne bulunmuş yerler hakkında malûmat toplamaya çalışmak,

F — Muhite aid folklor tedkiklerine ve toplamalarına devam olunacak.

2 Tedkikler sırasında elde edilen bilgiler heyetce incelenerek şimdiye kadar (3) numarası çıkmış olan Çorumlu dergisinde neşredilecek ve alâkadarların bu suretle tenkid ve münakaşalarına arz edilmiş olacak,

—Devamı gelecek sayıda—

Çorum Havadisleri :

Çorum Halkevinin

Bir Aylık Çalışması

1 — İki defa köy kâtipleri toplantısı; Meslekleri hakkında görüşmek üzere,

2 — Dört Halkevi idare heyeti toplantısı; yapılacak işler hakkında görüşülmüştür,

3 — İki defa evimiz bandosu caz takımı mahfeldeki yapılan aile toplantısına gitmiştir.

4 — Beş defa Çocukesige me kurumu heyeti evimiz salonunda toplanarak yapılacak işler hakkında görüşmüşlerdir,

5 — Üç defa evimiz salonunda çaylı aile toplantısı yapılmış ve çok iyi bir gece geçirilmiştir.

6 — Bir; Evimiz Dil, Tarih Edebiyat şubesinin komite seçimi toplantısı,

7 — Bir; Evimiz Dil, Tarih, Edebiyat şubesinin Başkan seçimi toplantısı,

8 — İki defa evimiz ar şubesinin komite seçimi toplantısı,

9 — Bir defa evimiz Ar şubesinin Başkan seçimi toplantısı,

10 — İki defa evimiz Gösterid şubesi komite seçimi toplantısı:

11 — Bir defa Evimiz Gösterid şubesi Başkan seçimi toplantısı,

12 — İki defa evimiz sipor şubesinin komite seçimi toplantısı,

13 — Bir defa evimiz sipor şubesinin Başkan seçimi toplantısı,

14 — İki defa evimiz salonunda Kızılay toplantısı yapılmıştır.

15 — İki defa evimiz Sosyal yardım şubesi komite seçimi toplantısı,

16 — Bir defa evimiz Sosyal yardım şubesi Başkan seçimi toplantısı,

17 — Halkevleri yıldönümü töreni: Bu gün evimiz salonunda Halkevleri yıldönümü münasebetine 570 kişi ve Halkevi binası önünde de yüzlerce halk toplanarak merasime iştirak etmişlerdir.

18 — Bir defa kitapsaray ve Yayın şubesi komite seçimi toplantısı,

19 — Bir defa kitapsaray ve Yayın şubesi Başkan seçimi toplantısı,

20 — İki defa Köycülük şubesi komite seçimi toplantısı,

21 — Bir defa Köycülük şubesi Başkan seçimi toplantısı,

22 — Bir defa Müze ve Sergi komite seçimi toplantısı,

23 — Bir defa Müze ve Sergi şubesi Başkan seçimi toplantısı,

24 — Bir; Halk dersaneleri ve kurslar şubesi komite seçimi toplantısı,

25 — Bir defa evimiz salonunda kurslar şubesi Başkan seçimi toplantısı,

26 — Bir defa evimiz salonunda Jandarma Bölük komutanı Bay Necdet kızı Bedia ile teğmen Kemal nişan törenleri yapılmıştır.

27 — Haftada iki saat olmak üzere evimiz müzik öğretmeni Sadi Leblebici tarafından 27 öğrenciye keman dersleri verilmektedir,

28 — Evimiz muayene evinde iki zarfında 37 hasta muayene edilmiştir,

29 — Evimiz Almanca dersine devam eden 7 talebeye Ortaokul Yabancıdil öğretmeni Bay Halil Fehmi tarafından muntazaman ders verilmektedir,

30 — Evimiz nazareti altında halk tarafından 100 fakir ilkokul talebesine her gün muntazaman sıcak öğle yemeği verilmektedir.

Halkevi Başkanı

Dr. Ferdane Bozdoğanoglu

MESUL MÜDÜR : *Eczacı Bedri Bilginer.*

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat komitesi çıkarır

Yıl: 1

15 MART 939

Sayı: 12

HE

İÇİNDEKİLER

	Sahife
1 — Tarihî araştırmalar nasıl yapılmalıdır? M. Fuad Köprülü	352
2 — Çorum Sancakbeyi Karayarıcı Neşet Köseoglu	358
3 — Onuncu asırda Çorum. H. T. Dağlıoğlu	363
4 — Çorumlu Gazi Beydili Neşet Köseoglu	368
5 — Çorum Manileri Eşref Ertekin	370
6 — Halk türküsü derlemeleri. Sadi Leblebici	373
7 — Çorumda Atasözleri Eşref Ertekin	378
8 — Hesap veriyoruz. İhsan Sabuncuoğlu	380
9 — Vesika Fotoğrafları.	**
10 — İlâve vesikalar	**